PERPUSTAKAAN NASIONAL
RI

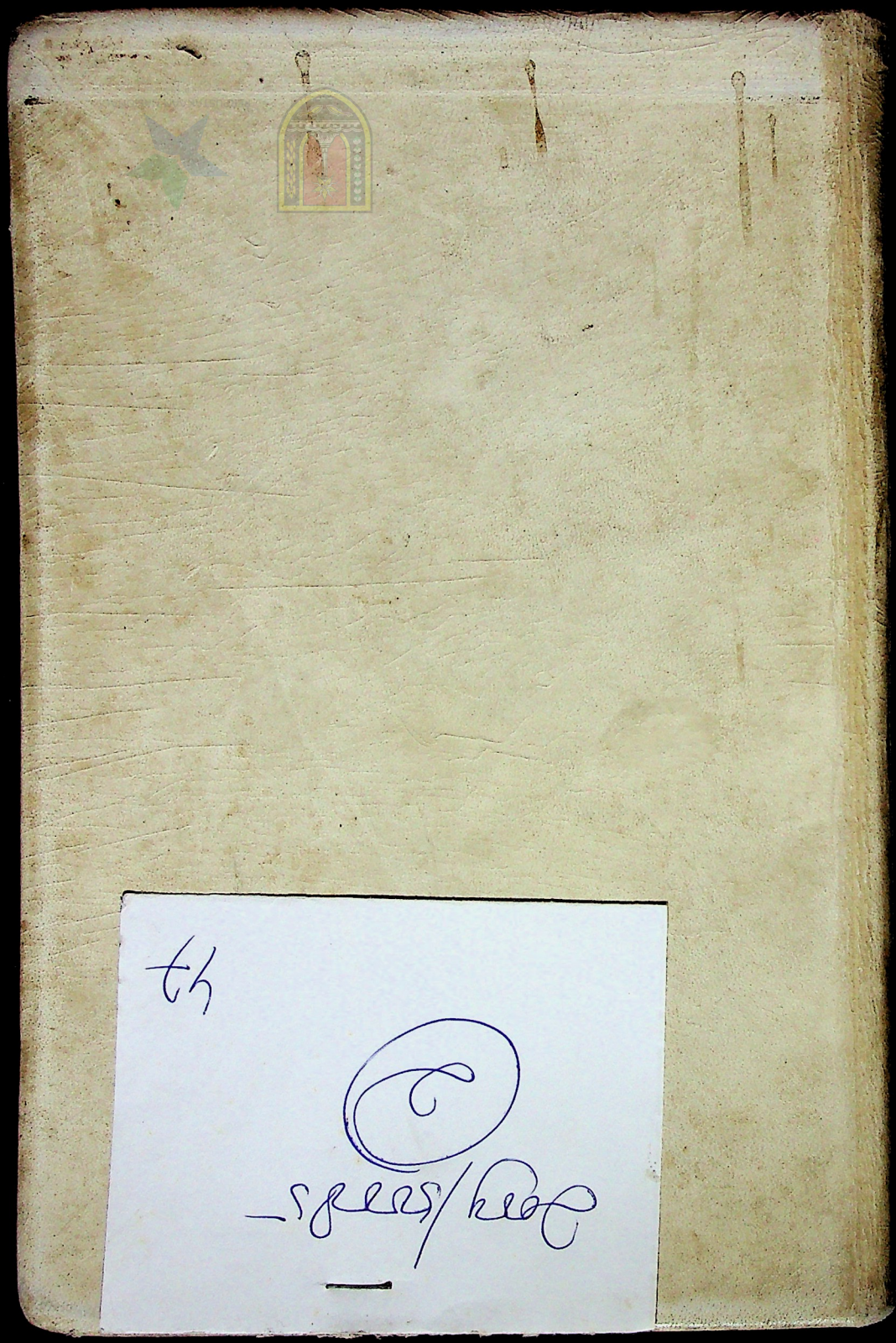

KRATON

Van dezen bundel worden tweehonderd en vijftig exemplaren gedrukt, genummerd en geteekend door den schrijver.

№ 65

L. C. Bake Benthem Reddingius

WIJBRAND G. BENTHEM REDDINGIUS

KRATON

MCMXXXX
BOEKHANDEL EN DRUKKERIJ KOLFF-BUNING
DJOKJAKARTA

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Aan Zijne Hoogheid
Hamengkoe Boewono IX, ter
gelegenheid van Zijne verhef-
fing tot Sultan van Jogjakarta
in eerbied aangeboden

18 Maart 1940.

VERHEFFING

LC Control Number
2009 325743

OPDRACHT

Of eeuwen spreken in den Siti Hinggil,
zingt gamelan monggang... tijdlooze maat,
die gaat als droom en waarheid in gerust — stil
rijzen, verzinken - zee die golven gaat.

Daar zit op Zijnen troon de hooge Zoon
van groot een Vader, dien Hij diep gedenkt
en wijdt zichzelf edelgetrouw in toon:
,,Het is Mijn Vader die mij alles schenkt.''

Er klopt een hart in stillen Siti Hinggil,
als gamelan in droom en waardigheid
en sterk uit zee van denken stijgt bewust wil
die vorstlijk spreekt: ,,Ik ben daartoe bereid.''

Dan zie ik 't lichten van Zijns Vaders ster,
dezelfde die Hem sierde, op Zijn gewaad,
des vorsten oogen staren vreemd en ver
geheven in afzonderlijk beraad.

Ik bid U toe, Hoogheid, als monggang stijgt
in Sitinggil, tradities kalme kracht,
dat zij in U klank en gestalte krijgt
als gamelan zelf een levend sterke macht

Hamengkoe Boewono in Adats pracht.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

PRADJOERITS

In helle zon, rood, rood aan rij en rij
stilaan gestapt, omhoog in tree na trede,
de lansen laag en hoog, hoog zij aan zij,
zoo komt de wacht lang - langzaam aangetreden.

De kappen punten, punt na punt nabij
en bij den tragen stap verdwijnt dit heden,
de monggang slaat in vreemde melodij -
het is de wacht - de wacht komt aangetreden.

Vreemd stil, met onbewogen oogen strak
gericht uit een gezicht dat is despoot,
zit hoog de Vorst onder Zijn gouden dak
waar diamant vonkt en een ster vlamt groot.

't Gelaat is jong, maar 't heerschersbloed is oud...
een glimlach bloeit boven de jas vol goud.

RONDGANG

't Commando klinkt - en strak staat d'oude pracht-
trompetten krijschen door 't paleis : de wacht !
een rij als poppen dun langs steile muren
in oud costuum, dat nog vandaag mag duren.

Hier glanst het staal op oude kleur van grijs,
bij verre poorten dreunt de monggangwijs
en bloeit het goud op geel en op scharlaken -
Voort schrijdt de Vorst - de wacht staat op zijn wake.

Dan, 't bruin gelaat geschilderd als op zij,
Pangerans - gaan de stille wacht voorbij
en gaan langs rood op goud, en staal op grijs
langzaam door het bewonderend paleis

en achter groep van gasten die nog komt,
drietonig - heilig, Monggang dreunt en bomt.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

BOOGSCHUTTERS

Felscheurend geluid der antieke trompetten,
een schok door geleed'ren, dat allen staan vast.
Hoog gaat de boog, en de wakkeren zetten
de voeten wijduit als onder een last.

Gezichtenverstrakt in rechtuit een opletten
staan grimmig op lijven belaarsd en bejast,
de handen die breede arabesken uitzetten,
verstild in gebaar dat in 't heden niet past.

Fel fonkelend bloeien de kleuren er klaar
aan kurassen en wapens en bruine gezichten,
de boogschutters waken verstrakt als respect,

krijgshaftig het lijf gedresseerd en gerekt,
als Godengestalten met wildemanshaar
en dragen hun pijlen die nimmer zij richten.

HOFDAME

Achter den stoel, - zij mocht niet eenmaal drinken
in gansch een etmaal, - staat haar mooi gezicht
doodsstrak beschilderd, niet te lachen plicht,
als volle maan met oogen zwart te blinken.

't Is plat reliëf, 't geplakte haar zit strak,
het bleek gelaat zonder expressie vlak,
een klein figuur, prinsesje rank en zwak,
dat draagt sieraad van goud en mom van lak.

In stillen plicht van uur na uur te staan
te blinken blank als matte volle maan,
moet zij lang dragen in vermoeide handen
de Sultansteek'nen van de vorstenlanden.

En als Hamengkoe eenmaal op gaat staan
draagt zij die wankelend achter hem aan.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

ILLUMINATIE

In leege straten laat, brandt nog illuminatie,
de vlaggen hangen neer - de dag is oud en dood -
verklonken is de stap, de voetstap van de statie,
alleen de maan nog en de maan is rood.

Het feest is uit, en langs de verre wegen,
die voeren van de stad naar stil gehucht en streek,
daar komen moede menschen, donkre menschen tegen,
wat schimmen zwart in matten maannacht bleek.

Maar in de straten hier blijven de lampen leven,
al zijn in het paleis veel lichten uitgedaan,
het feest is uit, de Sultan is verheven,
alleen nog lampen die - illumineerend staan -

DOEDOEK

Doedoek - doedoek - de soldaten
oogen groot in loom gezicht
zonder denken of te praten
woordenloos in plicht.

Stil gelaten, tijdloos beeld van
kratons zon en kratons gloed,
doedoek, doedoek - licht omspeelt dan
elk onder zijn hoed.

't Doedoekt àl, bij poorte en ramen
elk figuur verstard ...
Hebben al die menschen namen ?
Namen en ... een hart ?

En terwijl ik woorden zoek - zoek -
zingt in mij - doedoek -.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

DE STOET I

Het flakk'rend licht, lantaarnen in den regen,
weerkaatst in asphalt van glimmende straat
en twintigduizend voeten, in een maat
van lui gelid, gaan schuiflend langs de wegen.

't Papieren vlagje - in donk're hand gestegen -
verwappert in den wind waar de stoet gaat,
stil schuivende, blootsvoets in arm gewaad,
geen lied weerklinkt - dan regen, O, die regen.

In 't asphalt natte lichten spieg'lend staan,
guirlanden lampen hangen onder voeten
die loopen, loopen, langzaam loopen moeten.

En de ossen zijn getooid en trekken aan
het trage tuig - den krakend plompen wagen.
De Sultan ziet verstrooid zijn beeldnis dragen.

DE STOET II

Hij draagt het groene baadje en hoofddoek bruin,
een kleine man, gedoken in den stoel -
het hoofd gebogen, in een kijken schuin
naar tientallen van duizend die het doel

van hunnen tocht, den Sultan, in een tuin
van prinsen veel, begroeten met gejoel
en soms met zóó stil zwijgen, dat ik voel
het reeg'nend ruischen rond der boomen kruin.

Zij gaan voorbij, het vlagje van papier
dom heffend in vermoeide en arme handen,
opzwaaiend in aandoenlijk blij hoog-heffen.

De vorst aanschouwt zijn volk in klaar beseffen,
dat uit de bergen en de lage landen
hier al wat leeft, leeft op in dit pleizier.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

DE DRAAK

De Vorst hangt om den drakenkop, die bocht
gedwee omlaag, het felgetinte vod, –
dan danst de draak en wordt tot kwaden god
met lamplicht in het lijf, van geest bezocht.

Fel stoot van kop tot staart langs zotte krocht,
in ongebonden sprong, hem 't dolle lot,
een hemelbeest dat kronkelend bespot
maar brengt geluk door woesten, grill'gen tocht.

Op staken springt Liang Liong, de draak,
heel lang, op lang een straat, aan langen stok,
en lang de stoet daarvoor en lang daarachter.

Dan dreunen hard, dan drommen alweer zachter
de trommen oud, op hitsend stokgetok
en vuurwerk vlamt en spat in knallen vaak.

DE MUUR VAN KRATONS STILTE

Een muur gekalkt, al wit en witter... eeuwen...
op d'ouden steen een bleek matblanke kap.
'k Weet achter hem een stilte die kan schreeuwen
als poorten vallen dicht met doffen klap.

Gij, Kratons eenzaamheid – één spraakloos geeuwen
maar fel in kleur van kostbaarheid en lap,
twee steenen wachters grimmig – bleeke leeuwen –
die waken nacht en dag op uwen stap.

Ik loop zoo gaarne langs den hel gewitte
en weet daar achter, Stilte, uw tijdloos gaan –

gij heilge Stoel waarop wel vorsten zitten –
gij Pajoeng goud waaronder zij soms staan.

Een kroon van vorsten gij hebt aan, waaraan
dof goud, dat glanst in geel besneden klitten.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

DE VORST

Gij hebt een goed gezicht, Vorst van dit land,
een glimlach lichtend in een diep verstillen
spreekt van oud weten en hartstochtlijk willen
en geestkracht leeft in 't drukken van Uw hand.

Gij buigt in hoogheid: bloem die aan den kant
van oeroud land lacht tot het jonge, kille,
vlug-vlietend water, dat in fijn-snel rillen
niet weet van eeuwenlangen, stillen stand.

De klank van monggang huivert als een klok,
die, even aangeslagen, roept zijn fijn,
bronzen geluid alsof daar goden traden
zwaar in cadans - een langzaam, droef getok -

Ik zie U luistren, Vorst in kalm beraden,
en gij draagt namen, die U heilig zijn.

REFREIN VAN TIJD

Hier klinken oude bronzen, in gestagen
voortgang van dagen zwaar van zelfden dank,
gewaden weer in eend're snit gedragen
zooals ook boomen doen en bloemen blank.

De tijd herhaalt zijn antwoorden en vragen,
alle figuur heeft echo oud van klank,
blootsvoets op sloffen maar met gouden kragen
zoo staat gij Kraton, eeuwen, eeuwen lank.

Ontelbaar vaak weerkaatst de zon van ver
op goud en diamant, op plein en ramen

op negenmaal dezelfde en oude namen
die, onder pajoeng goud, staan met hun ster -

Want alles blinkt en klinkt als oude wijs,
Hamengkoe Boewono, in Uw paleis.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

TRADITIE

Nu hoor ik zingen diep, uit Kratons zaal
hoe uur na uur spreekt van gestaag verhaal,
waar zon op goud verblinkt in dunnen schicht
en geel in rood weerspiegelt 't witte licht.

't Eenvoudig ding staat teeder - oud in praal
en spreekt in allen hoek Javaansche taal.
De dagen hebben eender een gezicht
en eeuwen eveneens, en eend're plicht.

Ik mag niet denken nu dan 't oud bezinnen
en kan niet weten dan al 't oude weten.
Want daar is schooner niet dan oude schoonheid.

Zoo slaat de donder steeds zijn bliksempinnen
en giert en fluistert wind steeds eend're kreten -
Zoo doet de bloem die al haar pracht tentoonspreidt.

SERIMPI CYCLUS

SEMBAH

Sembah, Sembah, de handen vlak gevouwen
voor 't instrument, eer de muziek begint –
de speler buigt zich als een bukkend kind,
eer hij de hand aan 't speeltuig oud mag houwen.

Sembah, Sembah, zij dragen schoone namen
en heilig is hun brons gelijk de toon ...
hen spelen doet eerst Vader, dan de Zoon,
Sembah, Sembah, zij maken dien tezamen.

Zoo is mij heilig 't Woord van eigen taal
en buigt, die dichten kan, zich diep en eerst
naar Schoonheids beeld, tot zingend haar verhaal
begint in klanken allerschoonst en teerst.

Sembah, sembah, twee handen tot gebed
bij buigen laag, kinderlijk vlak gezet.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

DE VOETEN

Er is zoo moeilijk niet als Srimpi's lied -
een dansend staan doodstil, als wankel riet
een enkle vinger beeft in ijl gebaar...
afwezige oogen onder glimmend haar.

Klein-donkre vrouw, in aangeleerd gestaar,
wijl stampend dreunt der Gamelan misbaar
en 't buigend lijfje staat, maar staat toch niet,
en 't gaat, en 't draait, noch stillestaat, noch ziet.

Een hoofd dat langzaam keert, terwijl een voet
vreemd dwars gezet, de teenen opwaarts krullend,
op maat - draait - eind'loos langzaam neergezet.

En de and're voet daarachter, plonst bruin-roet,
boogkrom omlaag, terwijl, de stilte vullend,
de tonen slaan - waarop zij voetjes zet.

DE GONGEN

Is dit muziek dan, die daar dreunend gonst
en bonzend bromt met tink'lend klokgelui -
Is dit muziek - die in dees stilte plonst
maar vlakker laat, dan water na een bui?

Is dit muziek? dit lied van godenbronst
in lust en lachen luid - een zwaar gekrui
van klanken op elkand'ren, oud een vondst...
Is dit muziek? 'k geef and'ren klank den brui.

Zwaar gongend daverstem van diep oud brons
met schellen koperklank van fel cimbaal
en kunst'gen tokkel uit misvormden toets -

Of paarden trapp'len, Sultan, voor Uw koets -
en schiet door donker scherpe bliksemstraal,
zoo klinkt Uw Gamelan in d'ooren ons.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

DE MUZIKANTEN

O Feest van woest, maar streng beheerscht kabaal
dat vult het wijde plein, de wijde zaal,
waar tonen gaan en staan als olifanten -
hoe zitten stil daarnaast de muzikanten.

Die hurken laag als droom'rig aan zeekanten,
bewegen enkel af en toe de hand - en,
de zondoorlichte lucht, de schaduw vaal,
van het paleis is vol van de cimbaal.

Serimpi - slanke, dunne windfiguur,
speelt met de ving'ren en de ranke voetjes
in rimpelend een zacht aandeinen zoetjes
gelijk een riet aan water - uur na uur -

Serimpi - moebeheerscht - aan touwen slap
een pop - danst vast van stillestaanden stap.

DE PRINCESSEN

Het water golft, de wind die fluistert, ziet,
de maan gaat rond aan sterverlichten trans,
aan oeverkant beweegt het ranke riet
en vaart een vogel weg in laten dans.

De bloemen lichten bleek als bleek verdriet
en wuiven, wuiven, doodstille cadans -
gestreeld door avondlaat en rits'lend lied ...
Zoo danst Serimpi na Serimpi thans.

Als slinger van een klok gaat ver getok,
seconde na seconde - en uur na uur -
Op vloeren ritselt punt aan langen rok
en oogen staan in ver-gewend getuur.

Princessen dansen - Gamelans gemok
verrijst - en valt - en dreunt in langen duur.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

DE HANDEN

O maak weer dat gebaar fijnhandig,
wijdgespreid - als Buddhabeeld dat zit
in Lotosbloem wijdopen en fijnrandig,
Serimpi, gij die danst alsof gij bidt.

Een hand is boven d'ander als een klit
ontward tot vraagteeken rechtstandig -
en d'and're geeft ten antwoord enkel dit,
dit neergebogen lichtgebaar fijnhandig ...

Dan gaan de ving'ren, omgekanteld krom,
in spitsdun dragen van gekleurde slip ...

en langzaam wentelt gij, Serimpi, om -
op zwaren slag : een teer-gestelde trip.

En 'k voel mij Westerling en Westersch dom
bij 't voortgaand deunen van de lage trom.

NAKLANKEN

Zal het nooit eindigen, heeft dit geen end
en gaat het voort te drommen aan het oor,
te dreunen lang aan 't hart? Een somb're bent
van eend're klanken valt en valt teloor.

Het klinkt en klankt en wordt weer omgewend
en klankt en klinkt, veelstemmig donker koor,
en nooit had ik dien zang als zang herkend,
dan nu 'k in U, O Kraton, Uw stem hoor:

Een golfslag, hamerslag, dan tink'lend licht,
teer-hoog, haast luid'loos luiden van een klok -

een vallen dof van dikbedoekten stok -
een maatzwaar looden - hupp'lend licht-gedicht.

Serimpi's dansen - achter elk gezicht
vergaat het rhythme zwaar tot langen plicht.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

HET END

De glorie van verhaal, tot klank gesmeed,
rijst als een tempeldak op koele zuilen,
verritselt sloffend als gekraak van muilen
en laait als vonkend vuur van hartstocht heet.

Vermoeide vrouwen, want deez' dans is wreed
en laat geen lachen toe of rust in pruilen,
zweven naar hoogten, vallen vreemd in kuilen,
verzinken in zichzelve als mensch in leed.

Een stap, een staan, een zitten en verheffen
geen and're gang, dan voortgang, die nooit keert...
geen nieuw gebaar staat op den vloer glad-effen,
maar is wel duizendmaal opnieuw geleerd.

Een went'ling van geluid aan kreukend riet ...
er is zoo moeilijk niet als Srimpi's lied.

SEMBAH

Nu staan de muzikanten op en rekken
de maag're leden in gebogen strekken
zij volgen, rij aan rij, malkand'ren na -
en buigen als een kind - een laag sembah -

De danseresjes die nu zacht vertrekken
begroeten na verlegen lachebekken
den heil'gen vloer, en ik, die peinzend sta
zie d'allerlaatste klein in fijn sembah ...

Dan gaan de lampen uit - de klank verklonken
blijft enkel hoog in sterrelichten vonken,

blijft enkel laag in windgeneurie hangen
in leeggewaaide zaal een echo vangen,

die dreunt nog in het dichtslaan van een poort.
Sembah - Sembah - zoo gaan zij allen voort.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

DE PANGERAN

DE PRINS

I

De lange Prins - schraalpezig oud geduld -
doet vóór gebaren die dood'lijk vermoeien,
een handbewegen wijd, dat ruimten vult
van steenen vloer, waarop veel oogen gloeien.

Hij bukt devoot, als droeg hij al de schuld
van de arme wereld, heft zich als een groeien
waarin een arm, een hand zich teer ontkrult
in Hoogheids dansend heerlijk openbloeien.

Het rhythme ontlokt een glimlach aan 't gelaat
en, prinselijk getoond, gaat zijn gebaar vermeeren

aan rijen meisjes naarstig aan 't probeeren
terwijl hij groot in trance voor hen staat:

Een prachtige oude pop, van Gamelan
bezeten - een schraalpezige oude man.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

II

Als Gij de gongen hoort, hun zware slagen,
dan vaart Gij uit, als Prins van eeuwen her,
heerlijk gekomen godd'lijk beeld van ver,
O heiligheid die Uw gebaren dragen.

Uw stap is Tijd - Uw ving'ren doen zijn vragen
om 's werelds waan, om 't lichten van een ster,
om 't waaien van den wind en om de dagen
en al hun raadsel vreemd van her en der.

Gij kunt zoo star, als hadt Gij gansch geen leven,
toch weer bewegen als triumph op dood,
of trillen als een blad aan hoogen boom ...

Rijzende zon, in even zichtbaar even,
golvende zee breedgoddelijk en groot.
In één stap al dit schoon - op tonen loom.

III

Als Gij de gongen hoort, staat weer de jeugd
op in Uw kop en vaart in voet en handen
en glimlach leeft, herleeft in jonge vreugd,
Uw bloed golft aan als zee op wijde stranden.

Gij hoort de branding die Uw ziel verheugt:
't Is schoon te slaan in stormgeweld de landen,
in breken schoon te zijn is sterk geneugt.
Dit zie ik in Uw voeten en Uw handen.

Het is in 't leven soms de grijsaard die
de weeldevolheid van den dans verstaat
die leven heet en zijne melodie -

Zijn diep gesprek, aleer Hij sterven gaat
aan and'ren zegt - en vraagt niet meer voor wie
als oudbekende maat zijn zangen slaat.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

DANSLES

Strak de saroengs om de heupen sluiten,
strak haar oogen, strak de rechte rug -
monden strak, gebogen dikke tuiten,
strak een schrede voorwaarts, strak terug -

Strak de toon, die strak weerom komt stuiten
strak op muren, strak op vloeren stug -
strak Pendopo, strak op palen buiten,
strakke stijl van langzaam, lenig, vlug -

Strak een hemel blauw als edelsteenen,
strak een zon die brandt om schaduw koel -
strak staan voeten, ellebogen, monden,
alles staat nog strakker dan ik 't voel -

Rhythme is strak een lijn in strak bewegen.
Trots gooi ik mijn strak sonnet daartegen.

IMPRESSIES

DE FLUIT

Een fluit die in den kampoeng neurt
bij 't ruischend vallen van den regen.
Gestalten glijden luidloos langs mijn raam
blootsvoets - zoo komt mijn lied mij tegen.

Geluid dat stil gestalten vormt van woord
en valt als waterdropp'len van den hemel
omlaag, omlaag, verdroevigt en bekoort
gelijk een regen en zijn droef gewemel.

Dan sta ik als een visscher op de zee
en hang mijn netten wijd in de bezonkenheid
van dieptes diepten, levens lach en wee,
op tijd en eeuwigheid.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

EENZAAM VERTREK

Vaak denk ik aan den Vorst die in 't vertrek
waar heil'ge dingen zingen Hem rondom,
gaat stillekens, al fijner peinzend, om -
achter de poorten van Kratons bestek.

Waar 't alles oud is, leeft Hij sterk en jong
maar oude waarden wegen zwaar op 't hart -
Op hoogten staat Hij, dieper ziet Hij smart,
die men niet overstijgt in stouten sprong.

Kind van traditie, Mensch van nieuwe kracht,
die toetst Zijn waarde aan Adat oudbedacht.

Dan ziet Hij wetend: in den nieuwen nacht
weer de oude maan staan, vorstelijk in pracht.

Een man die woont in onbereikbaarheid,
dat niemand weet wanneer Hij lacht of schreit -

WAROENG

Een roode schijn in donker uit een deur
tot laag op 't land, waar schaduw valt om 't licht.
De waroeng walmt - Het is zoo mat van kleur
dit vaak gezien gezicht.

De saroeng bloeit geelrood bij vreemd gerecht,
een spijker vuur gloeit aan een oud gelaat.
De straat is zwart - En dit alleen is echt
in 't schilderij dat staat.

Dan scheurt een woord als felle vogelkreet
den laten nacht, met naklank van gelach
als scherpe deun - die kiert uit tanden breed,
om den voorbijen dag.

De lichtschijn spiegelt weerschijn op wat bruin,
wat saroengkleur, wat oogen en een hand
en schaduw huivert waaiend door den tuin
en kraakt op 't verre land.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

AVOND

Nu wil het lied niet komen
dat mijn droomen breed uitbeeldt -
alleen de maan ziet aan verveeld
den man die zit te droomen.

Maar paardenhoeven klinken
en rinkinken zwaar op straat,
een lied dat zinkend verdergaat
waar de lantaarnen blinken.

Dan gaat de wind opsteken
als een teeken, dat even
toch al de dingen verderleven
al moesten zij verbleeken.

En achter Kraton's pleinen
in zijne onbereikbaarheid,
daar fluistert langvergane tijd
van Vorst en paladijnen.

Alleen de maan ziet aan verveeld...
bij droeve hoeven - windzang speelt -
een Gamelan.

SCHIMMENSPEL

Achter den doek daar vlamt de roode pracht er
van gouden pop, die vastgehouden staat
en met hem gaat de stille schim daarachter,
die op den Satan zware knotsen slaat.

Elk heeft een lange rij, elk eigen wachter,
die kwam voorbij de vlam die leven laat,
dan stapt en beeft de fijn-gesneden kracht er
die aan den doek in oud verhalen gaat.

De dungehalsde koppen spreken nimmer
maar langgerekte leden trillen kwaad,
de Booze lijkt wel uren lang veel slimmer
totdat hij eind'lijk valt en desperaat

tenondergaat - een doode, moede schim -
- in oude poppenkist vol kleurgeglim -

PERPUSTAKAAN NASIONAL

MAJESTEIT

Gelijk een vinger aan een snaar
ontlokt onwezenlijken toon
en strijkt gedachteloos gewoon
een hand soms streelend over 't haar,
zoo weet de Vorst, zonder vertoon,
Zijn majesteit, bewegend klaar,
te spreiden edel-wijd ten toon
in langzaam en in loom gebaar.

Waar Hij zich buigt, of ziet op allen :
in toorn een storm waar sterksten vallen,
in glimlach vorstelijk een loon -
Maar Adat overheerscht Zijn willen,
onzichtbaar in verstrakt verstillen
en troont omhoog op hoogen troon.

A D A T

De nacht zou niet zoo mooi zijn als de maan
niet oud was en deez' nieuwe nacht niet jong,
de zon zou niet zoo heerlijk op gaan staan,
noch klimmen aan den trans in sterken sprong.

Als niet de dag zoo frisch en pasgeboren
zich opende als een bloem uit jongen knop -
de dauw zou nimmer weenen bij haar gloren
als nieuwe zon ging ouden dagen op.

Een Vorst draagt jonge luister uit oud duister
want Adat wijdt - maakt nieuwe daden wijs -

Het nieuwe denken wordt door Adat juister
ook voor den Vorst die woont in een paleis.

Bedenk, O Vorst, in alle tijden huist er
de wetenschap: men wordt toch eenmaal grijs.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

EEN DOODE

Een lange stok aan pajoeng groot
steekt langs de baar van armen dood,
gehuld in doeken oud en mooi
van allerlaatsten doodentooi
- die wordt er zingend weggedaan
waar kronkelboomen bloeiend staan -

Het doodsgebed sloft ruw daarachter
dan luider dreunend dan weer zachter,
getulband roept er een het voor
lijzig herhaalt het biddend koor
- en langs de straten galmt de wijs
van Mohammed en paradijs -

In avondhuis, in kampoeng zwart,
klinkt dat nog kloppend door een hart
waar smeulend in het rookend uur
een strootje brandt vuil-rood van vuur
- gehurkt en zwijgend in den nacht
wordt aldoor aan den dag gedacht -

Aan langen stok, aan pajoeng groot
met schaduw op den armen dood,
aan boomen bloeiend bij een graf
- en geen gedachten gaan daaraf -
aan 't langzaam drentelend geneur
dat ging gedragen uit de deur.

Maar in het hart - de mensch is zwak -
vindt smart een donker onderdak
en aan een mond brandt heet het vuur
van bitter en vereenzaamd uur.
Want smart en vreugd zijn goede vrinden
die immerweer elkander vinden.

- Al galmt langs straten lang de wijs
van Mohammed en paradijs -

PERPUSTAKAAN NASIONAL

DE MISMAAKTEN

Een kleine bende
droef van ellende
vlak voor den troon -
al hun gebreken
zijn als een teeken
gesteld ten toon.

Bochelend krommen
starende stommen,
borsten gedrukt -
armdroeve lijven
die moeten blijven
leelijk, mislukt.

Albino's, dwazen,
die niet meer razen,
't mismaakte bloot -
Bleekgele haren
waaronder staren
hun oogen rood.

Omdat in donker
de sterreflonker
eerst heerlijk is?
En schoonheids luister
juist bij den puist er
begeerlijk is?

Hompelend stromp'len
zij zonder momp'len
achter den Vorst -
Kraton, ik vrage
waarom hun dagen
zoo zijn vermorst?

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

DE KRIS

Dwars staat de kris, gesierd van diamanten,
achter den rug in filigrain van goud -
en kleurig plooit haar bloemen aan weerskanten
de slankbebloemde jas op 't wapen stout.
Dof grijnst de greep, een beeldje in glimlach koud,
dat weet den dood diep elegant te planten
zigzaggend tot het hart in straffen oud -
lichtschichten van robijn en diamanten.

Vlijmfelle punt, uit vlammend vuur geboren
en vreemdsterk erts, versmolten meteoren,
die flitsend bij een glimlach plots'ling steekt...
en als fijn sieraad aan het Hof gedragen
toch dreigt achter den rug als dood'lijk vragen
dat bliksemend eerbiedig antwoord breekt.

IN DE MOSKEE

In de moskee de bruine bidder
galmt uit met buigend stemgeluid,
dat luid aan hooge daken stuit
in onbehagelijk gesidder
en stormt in wilde klankenklidder,
die bromt en buldert, galmt en fluit
en schel aan lijf en ooren tuit -
O Soedjoed, bidden van den bidder.

En zonder einden stroomen zinnen
alsof een eindeloos beminnen,
waarin het hart wordt vastgezet,
daar zonder zin weergalmt in woorden,
die niets beduiden dan accoorden
die vallen samen tot gebed.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

MIJN VERZEN

Mijn verzen, om den klank verblijd
schreef ik al hun eenvoudigheid
verwonderd om hun majesteit,
kortstondigheid en eeuwigheid,
de schoone verantwoord'lijkheid
van hun wiskunstigheid.

Zoo kwamen mij de lied'ren die
als ster en stille rook ik zie,
te staan bijeen in harmonie
van echo, schim en melodie...
Serimpi's, Monggangs klanken drie -
al weet ik niet waarom, voor wie.

Al weet ik niet waarom, voor wie,
er sterren aan den hemel hangen
en maandamp stijgt onder het licht,

maar zoo verrezen al die zangen
van Kratons toover en gezicht.

TWEE HANDJES

Geslepen steen aan gebeeldhouwde handjes,
de vingertjes, zoo rank als was 't niet waar,
waaieren trillend in licht zwaaigebaar
en doekjes fladd'ren, kantgebloemde randjes.

IJlfijne vingertjes die steenen dragen
witfonk'lend scheem'ren edeldun in zwaai,
bewegen tooverend een schoon behagen,
waar hoog een lied zingt uit een laag lawaai.

Hoogmoedig mooi, aristocratisch edel,
vlinderen ving'ren spelend om 't gelaat,
dat strak in luisteren naar klanken staat
van oud cimbaal en trom en vreemde vedel.

Zij voegen zich aaneen in teer gebedel,
twee handjes waarin schoonheid ommegaat.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

DE FLUIT

Wat wil die fluit toch? Dezen avond weer
krioelen tonen veel in verre vlucht.
De melodie, een schoon geworden zucht,
gaat zacht in klanken op, in stilten neer.

Wat ving'ren drukken uit, op gaten rond
een damp van tonen glad en rollend zwoel?
De ziel van 't riet, melancholiek gevoel,
fladdert maar op uit een vertrokken mond.

Wat wil die fluit? Om Kratons stil bestaan
ruischt als een groep van duiven roepgeluid:

Een wind van stilte uit leege dunne fluit
onder den baldakijn van wolk en maan.

De doode muren staan maanwit te zwijgen
in roerloos en als onbereikbaar stijgen.

GREBEG MOELOED DAL

KRATONS BERAAD

In Kraton ging beraad, de ceremonie
werd lang uit boeken oud weer opgeslagen,
diep bestudeerd van Gamelan de toon die
alweer behoort dreuntink'lend bij de dagen.

Nu zal het uur dat ik soms zoo gewoon zie
oude gewaden rijk aan kleur gaan dragen,
want immer vindt bij Gam'lan schoon een loon wie
beluistert en bestuurt zijn lange slagen.

O feest van Kraton, mooier dan oud boek -
Snaarfijn, bronsdonker kleurenspel verlucht

Uurdurend fijn moment waar Hoogheid zit
op gelen troon bij golvend vaandeldoek

en laag het bruine volk tezamenklit
en wind waait tot in verren hoek gerucht.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

STATIE

De heil'ge boomen staan in speren oud
hoog opgeheven
rondom den Siti Hinggil als een woud
dat nog blijft leven –

De trommen aan weerskanten langzaam aan
bij trage stappen
rondom den Siti Hinggil kloppend slaan
hun doffe klappen –

Hamengkoe Boewono in pracht van kleur
verheven statie,
zit roerloos op den troon bij dit gebeur
van veneratie.

De vaandels onder pajoeng rood en goud
sloffen gelaten
en speren staan rondom gelijk een woud
oude soldaten.

Voorbij den troon gaat staag het lang vertoon,
allen beturen
van duizend kanten 't schouwspel ongewoon
– en uren duren –

DE SULTAN LOOPT

Vooraan de leege zetel, draagstoel breed
aan houten jukken zwaar en leeg gedragen
en paarden trapp'len steig'rend in het heet,
witfelle licht voor leegen, gouden wagen.

Van Kraton tot Moskee staat volk gereed,
geen durft een jubelklank of kreet te wagen,
de Sultan loopt, in pracht van statiekleed
om Allah heil voor al dat volk te vragen.

Hij kookte zelf de rijst in gouden pan
en zal haar nu in de moskee gaan kneden
en deelen hand voor hand op bergen spijs ...

De Sultan loopt ... weer danst het trotsche span
van paarden voor Zijn koets dezelfde wijs ...
De stoel blijft leeg, van Moskee tot paleis.

AFSCHEID

Nu staat Hij voor den troon en buigt ten groet,
oorsiers'len goud laagkrullend om Zijn ooren,
een diamant vonkt wit in schoon bekoren
terwijl Hij buigend uitgeleide doet.

De vrouwen dragen weg in kalmen spoed
de Rijkssieraden en hun toebehooren,
Pangerans gaan, men kan hun tred niet hooren,
waar ied're gast zijn buiging maken moet.

Nog staan op ledig plein na plein soldaten,
't geweer omlaag, acht'loos geleund de piek -

De trappen hoog zijn tot den grond verlaten,
alleen het zwart nog van het gaand publiek.

En peinzend ga ik naar omlaag de treden,
't kwam uit verleden schoon en werd verleden.

DE STEM UIT OUDEN BOOM

I

Van d' eersten Sultan gaat nog oude sproke:
,,Ga naar 't moeras waar Djati eenzaam droomt
aan water dat van twee rivieren stroomt,''
sprak Poeger, oud een oom, in stem gebroken,

,,en bid tot Kjai Djegot die daarin woont.''
Hij ging en vastte en wierook deed Hij rooken:
,,In heil'gen ijver is mij 't hart ontstoken,
ach, dat Gij plaats mij voor den Kraton toont...''

Toen sprak de Stem uit boom in eenzaamheid,
die stond aan water waar rivieren vloeiden
langzaam aaneen: ,,Bouw hier Uw daken wijd
en zet mijn stam daaronder, Gij vermoeide,

dan blijft Mijn Geest, zoo Gij Mij 't offer wijdt,
aan den pilaar, die eenmaal ruischend bloeide.''

PERPUSTAKAAN NASIONAL

II

De jongste Sultan voegt al de oude sproken,
waarvan Zijn hart nog schoonheidsdroomen droomt,
aan denken nieuw. In twee rivieren stroomt
Zijn zinnen en gevoelen ongebroken.

Hij bidt tot d'ouden Geest, omdat Hij woont
in 't Huis, waar 't wierookoffer voort moet rooken
en Adat blijft, in kleur en dans ontstoken,
een Majesteit, die 's wezens diepten toont.

Nu spreekt mijn stem uit dichters eenzaamheid
de verzen, die uit stil bezinnen vloeiden:
,,Bouw hoog Uw daken op Uw denken wijd
en bid tot Ouden Geest zoo 't nieuw vermoeide.

Gij zijt zoo jong aan ouden dienst gewijd,
een heilige pilaar, die eenmaal bloeide.

III

Dan staat Uw Kraton schoon gelijk een sproke
dat ieder die intreedt van eeuwen droomt,
hun bronzen lied, dat door zijn ruimten stroomt,
klinkt luidend voort, op sterke maat gebroken.

De nieuwe geest, die diep in 't denken woont,
zal weer als wierook voor al d'ouden rooken
en, als de lichten feest'lijk zijn ontstoken,
in schoonheid ook aan U weer zijn getoond.

Adat en denken vormen eenzaamheid
die rond den Kraton tot wijd meer vervloeide
dat ver haar vlak zich spreidt tot stilten wijd.

Maar hoog als boom groeit daarin de vermoeide,
die, Kraton, U, al zijn gedachten wijdt
en hoort den zang, die in de kroon ontbloeide.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

IV

Als een nieuw lied herrijzen oude sproken,
waar Uw figuur van jonge Sultan droomt:
een Djati ruischend, waar de tijd maar stroomt
en worden menschen als een droom gebroken.

't Is Kjai Djegot, die daar behoedend woont
en offeranden voor zichzelf doet rooken.
Wie moedig luistert, weet in zich ontstoken,
't geheiligd vuur dat kalme prachten toont.

Waar twee rivieren stroomden, eenzaamheid
gelijk een stil blank meer dat nimmer vloeide
vorstelijk steeg tot Kraton's pleinen wijd,
die heffen daken voor den vaak vermoeide.

Al wie den Geest in geest zijn offer wijdt,
is nieuwe Lotos, die aan Lotos bloeide.

V

Gemengeld oud en nieuw blijft Kraton sproke:
wie luistert, glimlacht als een kind dat droomt
aan oeverkant waarbij diep water stroomt,
wind en de golven zingen het gebroken

vaagruischend lied dat ook in boomen woont,
waaronder wierookoff'ren zwaaiend rooken...
goudgele glans in Kraton wordt ontstoken,
gewaden en gebaar vorst'lijk getoond...

of Stem kreeg en Gestalten eenzaamheid..."
Zoo zong mij 't lied, de vijfklank die er vloeide

uit Djati ruischend tot een zingen wijd...

Zoo staat een boom, ten schaduw voor vermoeiden,
koelten en zang, muziek, Adat gewijd.
En sproke van geluid uit Kraton bloeide.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

HORMAT

DE GONG

De late slagen huiv'ren naar het zand
en brommend golft de bromstem van dit land
en zwaaiend, zwaaiend, aan zijn strakke koord,
het ronde brons dat deint en deint er voort -

Een donder die uit donk're zon van brons
deundreunt en deint na zwaargeslagen bons,
dat maten staan in zwaren klank gebonden
van golf tot golf, seconden tot seconden.

Dan - als een stappen traag al trager bonken
een laag, al lager brommen is verklonken -
en zwaait nog langzaam aan het strakke koord
loomzwaar de Gong -

zoo deint het zingend woord
geluidloos soms nog na 't beeindigd lied
in hen die luist'ren naar zeer ver verschiet.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

UNIO MYSTICA

Aan poppenkoppen zwaar de tressen
van donker gouddoorvlochten haar -
zijn zij geen zusters, de princessen
en Kratons verzen schoonheidszwaar?
Daar zijn de rhythmen die hen pressen
tot een bewegend dansen klaar,
en mann'lijk rijm vindt zijn maîtresse
in samenbevend leven daar.

Dan rijst het Lied als schoonheidsgloren
en gaat op mijmerende voeten,
en is voor 't leven lang geboren
tot immerzingend loopen moeten -
en draagt in woorden lach en smart,
als poppenkop en menschenhart.

MYSTERIE

Nooit te doorgronden
in eindeloos pogen
zijn hier de landen
en 't droomende volk.

Wajang en dans
en donk're gezichten,
zangen en Adat
verheven gebaar.

Enkel is schouwen
aandachtige vreugde,
roepende diepten,
murm'lende bron.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

ARABESK

Soms gaan de dagen als bloemen open
- roode orchidee aan dunnen steel -
vlinderend Schoonheid veel mooier dan hopen
eind'loos op wonder veel -

Soms gaan de dagen vorst'lijk-edel,
als lied'ren klinkend lang
zingend een vreemde vedel
bij der seconden zang -

Als bloem bij diepe klanken
een Vorst bij kleuren veel -
Hoog gaat dan op de ranke
Schoonheid aan trotschen steel.

VAN TEEDERHEID

Ik roep in zingende gedichten
de woorden die 'k in Kraton vond,
waar heete, bleeke steenen lichten,
scharlaken kleurt de moede mond, -
prinsessen stil in Adats plichten
of geurend wuiven bloemen bont,
met dansdoek die schoon kleuren wond
om geelgeschilderde gezichten.

Ik zing en zing, en achter d'oogen
fragiele handjes opgebogen,
vind ik een schoonheid die doorwondt:
als ving'ren aarz'lend opgeheven
er hebben eigen edel leven
alsof geen laagheid meer bestond.

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

HORMAT

De klanken gaan voorbij en 't weggeslagen,
breed galmen is als golven uitgevloeid;
een leege stilte donkert als verbloeide
en moede zon omlaag na late dagen.

De lied'ren gaan, als onbeantwoord vragen,
en brons en koper staan van licht omstoeid -
'k Zie langzaam de instrumenten, als vermoeid,
aan koorden zwaaien die hun zwaarten dragen.

Zoo staan mijn verzen, Hoogheid, in dit boek
en zijn in eerbied aan U opgedragen,
als brons en koper hamervast geslagen

tot vorm die klanken in den wind kan jagen
en stilten beeldt, en dans voor hoog bezoek -
en soms wat oude kleur van saroengdoek.

INHOUD

PERPUSTAKAAN NASIONAL

VERHEFFING

9 Opdracht
10 Pradjoerit
11 Rondgang
12 Boogschutters
13 Hofdame
14 Illuminatie
15 Doedoek
16 De Stoet I
17 De Stoet II
18 De Draak
19 De Muur van Kratons Stilte
20 De Vorst
21 Refrein van Tijd
22 Traditie

SERIMPI CYCLUS

25 Sembah
26 De Voeten
27 De Gongen
28 De Muzikanten
29 De Princessen
30 De Handen
31 Naklanken
32 Het End
33 Sembah

PERPUSTAKAAN NASIONAL

DE PANGERAN

37 De Prins I
38 De Prins II
39 De Prins III
40 Dansles

IMPRESSIES

43 De Fluit
44 Eenzaam Vertrek
45 Waroeng
46 Avond
47 Schimmenspel
48 Majesteit
49 Adat
50 Een Doode
52 De Mismaakten
54 De Kris
55 In de Moskee
56 Mijn Verzen
57 Twee Handjes
58 De Fluit

GREBEG MOELOED DAL

61 Kratons Beraad
62 Statie
63 De Sultan Loopt

64 Afscheid
65 De Stem uit Ouden Boom I
66 De Stem uit Ouden Boom II
67 De Stem uit Ouden Boom III
86 De Stem uit Ouden Boom IV
69 De Stem uit Ouden Boom V

HORMAT

73 De Gong
74 Unio Mystica
75 Mysterie
76 Arabesk
77 Van Teederheid
78 Hormat

PERPUSTAKAAN NASIONAL

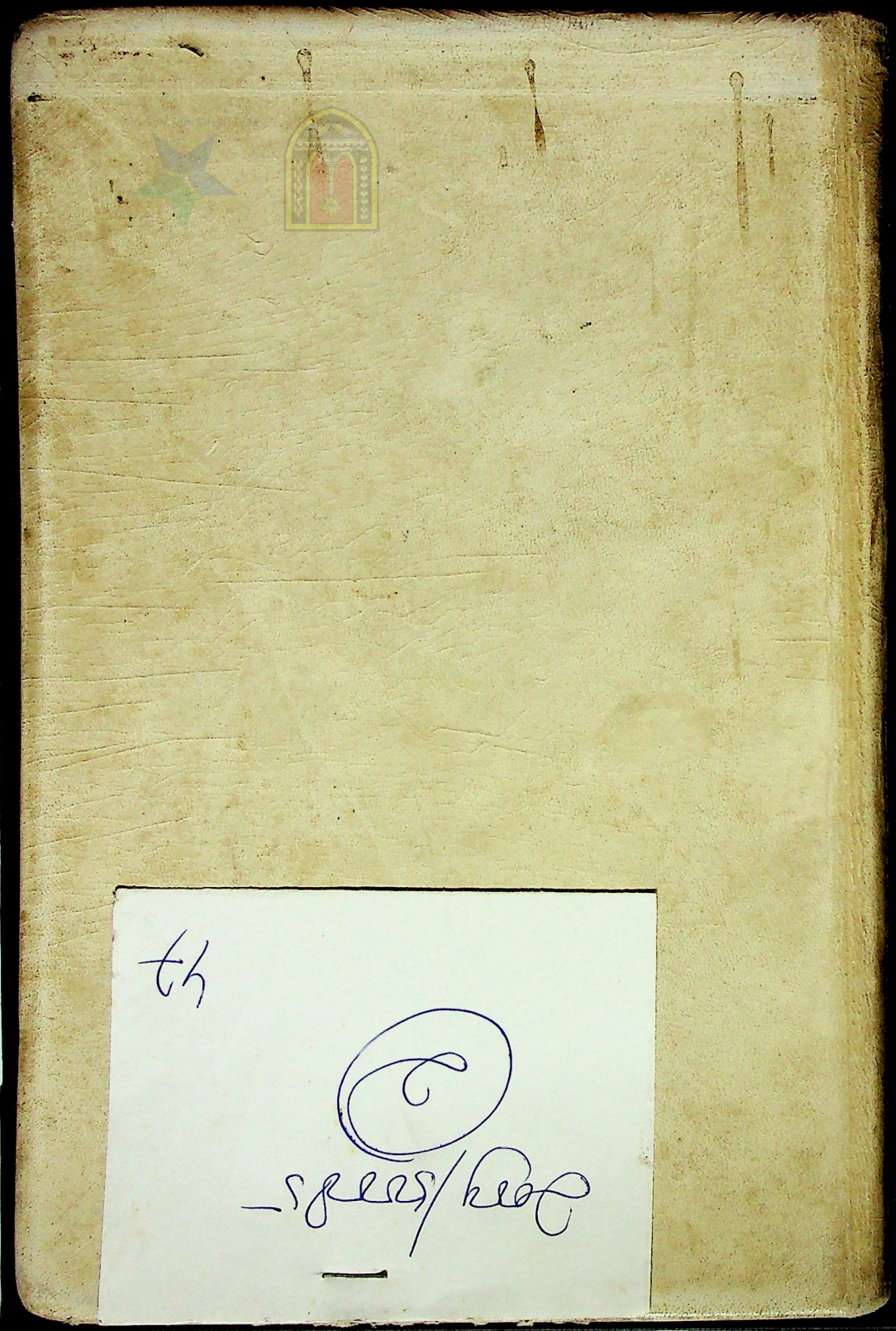

DE STOET I

Het flakk'rend licht, lantaarnen in den regen,
weerkaatst in asphalt van glimmende straat
en twintigduizend voeten, in een maat
van lui gelid, gaan schuiflend langs de wegen.

't Papieren vlagje – in donk're hand gestegen –
verwappert in den wind waar de stoet gaat,
stil schuivende, blootsvoets in arm gewaad,
geen lied weerklinkt – dan regen, O, die regen.

In 't asphalt natte lichten spieg'lend staan,
guirlanden lampen hangen onder voeten
die loopen, loopen, langzaam loopen moeten.

En de ossen zijn getooid en trekken aan
het trage tuig – den krakend plompen wagen.
De Sultan ziet verstrooid zijn beeldnis dragen.

DE STOET II

Hij draagt het groene baadje en hoofddoek bruin,
een kleine man, gedoken in den stoel –
het hoofd gebogen, in een kijken schuin
naar tientallen van duizend die het doel

van hunnen tocht, den Sultan, in een tuin
van prinsen veel, begroeten met gejoel
en soms met zóó stil zwijgen, dat ik voel
het reeg'nend ruischen rond der boomen kruin.

Zij gaan voorbij, het vlagje van papier
dom heffend in vermoeide en arme handen,
opzwaaiend in aandoenlijk blij hoog-heffen.

De vorst aanschouwt zijn volk in klaar beseffen,
dat uit de bergen en de lage landen
hier al wat leeft, leeft op in dit pleizier.